

Vejrforholdene i landbrugsåret 1951—52.

(1. oktober 1951 — 30. september 1952)

Udarbejdet på grundlag af Det danske meteorologiske Instituts månedsoversigter over vejrforholdene. Angående de enkelte måneders vejrforhold henvises til de månedlige oversigter i tidskriftet.

Temperaturforholdene.

Det er ikke det umiddelbare indtryk, at det forløbne landbrugsår har været varmere end normalt, men ikke desto mindre er det tilfældet. Middeltemperaturen i 1951—52 nåede op på 8,2 °, hvilket er 0,7 ° over normalen, og året blev dermed det 5. i rækken med over normal varme.

Af tabel 1 fremgår det, at ikke mindre end 8 måneder har haft over normal middeltemperatur. Særlig milde var november og december 1951 samt april 1952; når der ses bort fra marts, som blev årets eneste »vintermåned«, har temperaturerne uden for den egentlige vækstperiode ligget væsentligt højere end normalt. Vækstsæsonen blev derimod kølig, navnlig juni og september måneder, og det hæmmede i høj grad rodfrugternes vækst.

Efteråret 1951 blev usædvanligt i vejrmæssig henseende. Gennem største delen af oktober fortsatte septembers smukke sen-

Tabel 1. Temperaturforhold i de enkelte måneder (Celsius).

		Middel temperatur	Normal temperatur	Afviigelser fra normalen	Målte temperaturer højeste laveste
Oktober	1951....	8,6	8,1	+0,5	20,2 ÷ 4,0
November	1951....	7,0	4,1	+2,9	15,6 ÷ 3,2
December	1951....	4,9	1,6	+3,3	11,9 ÷ 8,7
Januar	1952....	0,8	0,1	+0,7	9,8 ÷ 14,5
Februar	1952....	1,3	÷0,1	+1,4	13,2 ÷ 16,5
Marts	1952....	0,6	1,6	÷1,0	12,0 ÷ 17,4
April	1952....	8,3	5,5	+2,8	24,0 ÷ 11,4
Maj	1952....	11,3	10,7	+0,6	25,6 ÷ 4,5
Juni	1952....	12,8	14,2	÷1,4	26,8 ÷ 0,2
Juli	1952....	15,6	16,0	÷0,4	31,4 + 2,1
August	1952....	16,0	15,3	+0,7	27,3 + 3,2
September	1952....	10,8	12,3	÷1,5	22,2 ÷ 2,0
		8,2	7,5	+0,7	— —

sommervejrl med høje dagtemperaturer, næsten skyfri himmel og usædvanlig ringe nedbørmængde. Til gengæld lå nattemperaturer lavt, og mod månedens slutning meldte nattefrosten sig på udsatte steder. I november tog skydækket til, og det milde vejr holdt sig uden temperatursvingninger af betydning. Kun ganske få dage havde under normal middeltemperatur, og nattefrost forekom næsten ikke.

Under disse vejrforhold kunne optagningen af kartofler og roer foregå uden fare for nattefrost. Størst betydning fik det uden tvivl for bjærgningen af den store mængde frisk roetop, som fandtes overalt.

Man regner december, januar og februar for de egentlige vintermåneder, men bortset fra den sidste uge af januar, hvor de højeste temperaturer lå indtil et par grader under frysepunktet, og minimumstemperaturerne på udsatte steder nåede ned på en halv snes graders frost, havde disse vintermåneder et udpræget mildt, efterårsagtigt vejr med fremherskende sydvestlige vinde.

I december lå temperaturens landsgennemsnit på $4,9^{\circ}$ — noget ganske ualmindeligt, d. v. s. $3,3^{\circ}$ over det normale. Den hidtil mildeste december, der kendes — 1934 — havde en temperatur på $3,5^{\circ}$ over normalen. Kun 2—3 døgn i månedens løb havde under normal temperatur, og nattefrost konstateredes kun enkelte gange i indlandet i månedens begyndelse. De mindre øer og adskillige kyststationer nåede nytår uden at have haft nattefrost. Det er sjældent forekommende.

Omend november blev en fugtig måned, var der i 1951 gode betingelser for at få fuldført en god og grundig behandling af jorden inden vinteren.

Januar havde det normale antal frostdage, nemlig 21, men alligevel blev middeltemperaturen $0,7^{\circ}$ højere end normalt, idet virkelig kolde perioder udeblev. Da dagtemperaturen igen steg i februar, og vejret i det hele var mildt, kunne det se ud, som om vinteren — som altså ingen vinter var — dermed var overstået.

Den første forårsmåned, marts, ændrede imidlertid dette billede helt. Vinden gik i øst og bragte kulde og sne over landet, således at marts blev den eneste egentlige vintermåned med en middeltemperatur på kun $0,6^{\circ}$ mod normalt $1,6^{\circ}$. Det var dog stort set først i den sidste uge af marts, at vintervejret for alvor satte ind. Meget korn var allerede sået, og mange imødeså med spænding, hvordan det ville »overvintre«. I så godt som hele måneden var der nattefrost, men det var kun dagene 27.—29. marts, hvor end ikke de højeste temperaturer nåede over frysepunktet. Da var kulden også streng, og vinterens absolut laveste temperatur, $-17,4^{\circ}$, aflæstes i Løndal den 28. marts.

Med begyndelsen af april kom foråret pludseligt. Dagtemperaturerne steg stærkt, og al nattefrost ophørte. I månedens 2. tidøgn var vejret endog helt sommerligt, og der målttes temperaturer på indtil 24 °, noget for denne årstid usædvanligt. Månedens middeltemperatur blev iøvrigt den næsthøjeste siden 1874. Store temperatursvingninger i maj skadede afgrøder som f. eks. kartofler og jordbær stærkt i visse egne af landet, hvor der flere gange, navnlig omkring den 20., var lave nattemperaturer og frost. Mange roemarker fik i disse kølige nætter et knæk, som de ikke siden hen helt forvandt.

Hverken juni eller juli blev helt rigtige sommermåneder. Kun de sidste dage af juni og det første tidøgn af juli havde egentligt sommervej med 20—25 ° varme og solskin. Den 2. juli aflæstes sommerens absolut højeste temperatur — 31,4 ° — i Tønder. I julis 2 sidste tidøgn nåede temperaturen sjældent over 20 °, og minimumstemperaturerne var lave, så heller ikke juli nåede den for måneden normale middeltemperatur.

Til gengæld fik august lidt over middel varme, men mere i kraft af små svingninger end af høje temperaturer. Som helhed blev sommeren 1952 — sammen med sommeren 1942 — den køligste siden 1931. De store temperatursvingninger i september, navnlig den store forskel i dag- og nattemperaturer, bevirkede, at middeltemperaturen blev 1,5 ° lavere end normalt, og omkring månedens midte konstateredes nattefrost enkelte steder.

Tabel 2. Antal dage med frost, nedbør og tåge i de enkelte måneder.

		Frostdage		Nedbørdage		Tågedage*)	
		1951-52	normalt	1951-52	normalt	1951-52	normalt
Oktober	1951	2,4	2,9	3	15	6	6
November	1951	0,4	10	24	14	3	6
December	1951	4,4	16	20	15	8	9
Januar	1952	21	21	20	14	7	11
Februar	1952	18	21	13	11	12	9
Marts	1952	26	18	8	13	6	9
April	1952	3,3	6,6	11	12	5	6
Maj	1952	0,7	0,8	10	11	4	4
Juni	1952	—	—	16	10	4	2
Juli	1952	—	—	13	13	1	2
August	1952	—	—	16	15	2	2
September	1952	—	—	18	13	1	3
Ialt		76,2	96,3	172	156	59	69

*) Gennemsnit for 24 fyrstationer.

Selv om året som helhed blev varmere end normalt, har det i landbrugsmæssig henseende været uden betydning, idet de egentlige vækstmåneder havde varmeunderskud.

Tabel 2 giver en oversigt over antallet af frostdage i årets løb. Man hæfter sig især ved tallene for november—december, hvor frost var næsten uden betydning i forhold til det normale. Bemærkelsesværdig er også marts, der havde 26 frostdage mod normalt 18, men da det i månedens 2 første tidøgn næsten udelukkende drejede sig om nattefrost, er tallene ikke noget reelt udtryk for temperaturens afvigelse fra normalen. Skadevirkninger som følge af frost konstateredes kun et par gange omkring midten af maj.

Nedbørsforholdene.

Den samlede nedbør i landbrugsåret 1951—52 androg i gennemsnit for Jylland-Øerne 653 mm*) mod normalt 639 mm eller 2 pct. for meget. I tabel 2 er anført antal nedbørdage i de enkelte måneder for hele landet. Kun tallene for oktober og november afviger væsentligt fra det normale.

Det, der er af størst interesse m. h. t. nedbøren, er dog dens størrelse og specielt dens fordeling. Af tabellerne 3 og 4 får man et indtryk heraf. Nedbørens størrelse i de enkelte måneder og fordelingen på amter og landsdele er gengivet i oversigten for hver enkelt måned i *Tidsskrift for Landøkonomi*. Tabel 3 omfatter kun årsnedbøren og nedbøren i vækstperioden april—september (begge incl.) i landsdelene.

Af tabel 3 vil det fremgå, at årsnedbøren stort set er blevet nogenlunde jævnt fordelt landet over — i modsætning til flere af de foregående år, hvor navnlig Nordjylland er blevet forfordelt. Dog har Vest- og Sønderjylland fået broderparten, medens Øerne måtte nøjes med lidt under det normale. Sønderjylland har således det største »overskud« på 13 pct., medens det største »underskud« blev 16 pct. for Langeland.

Størst interesse samler sig dog om nedbøren og dens fordeling i selve vækstperioden. Det vil af den højre halvdel i tabel 3 ses, at Samsø i sommerhalvåret fik gennemsnitsnedbøren. Nord- og Østjylland fik forholdsvis for lidt i vækstperioden, medens Sønderjylland og Øerne har fået en større del af den samlede nedbør i den »rigtige« periode.

Oktober blev en udpræget regnfattig måned, idet den gennemsnitlige nedbør beløb sig til kun 12,7 mm mod normalt 68,4 mm. Det var navnlig landets østlige egne, der næsten ingen nedbør fik

*) Beregnet som »korrigeret, fladetro gennemsnit«, d. v. s. med hensyntagen til størrelsen af det område, hver nedbørstation »dækker«.

Tabel 3. Nedbør (mm).

		1951-52 okt.-sept. incl.			Forårs- og sommerperioden 1952 (april-sept. incl.)		
		Nedbør	normalt	Afv. i pct.	Nedbør	normalt	Afv. i pct.
Hjørring	amt	624	612	+ 2	312	326	÷ 4
Thisted	»	683	691	÷ 1	310	334	÷ 7
Aalborg	»	638	607	+ 5	305	322	÷ 5
Nordjylland	643	630	+ 2	309	327	÷ 6
Viborg	amt	652	638	+ 2	312	334	÷ 7
Randers	»	523	594	÷ 12	270	315	÷ 14
Aarhus	»	628	657	÷ 4	325	346	÷ 6
Vejle	»	737	692	+ 7	387	355	+ 9
Østjylland	636	645	÷ 1	323	338	÷ 4
Ringkøbing	amt	779	699	+ 11	396	350	+ 13
Ribe	»	800	724	+ 10	414	370	+ 12
Vestjylland	792	710	+ 11	407	359	+ 13
Sønderjylland	810	719	+ 13	464	374	+ 24
Odense	amt	585	598	÷ 2	321	314	+ 2
Svendborg	»	613	629	÷ 3	357	328	+ 9
Fyn	596	612	÷ 3	336	321	+ 5
Langeland	478	574	÷ 16	305	307	÷ 1
Samsø	519	520	0	279	279	0
Holbæk	amt	455	532	÷ 14	260	293	÷ 11
Sorø	»	523	544	÷ 4	297	296	0
Frederiksborg	»	533	581	÷ 8	309	327	÷ 6
Københavns	»	488	570	÷ 14	273	313	÷ 13
Præstø	»	569	566	+ 1	341	305	+ 12
Sjælland	515	557	÷ 8	297	306	÷ 3
Lolland-Falster	548	580	÷ 6	342	309	+ 11
Jylland-Øerne	653	639	+ 2	347	334	+ 4
Bornholm	546	557	÷ 2	314	284	+ 11

(Sjælland og Lolland-Falster henholdsvis kun 2,2 og 2,1 mm). 8 stationer havde ikke målelig nedbør. Samme ringe nedbørmængde havde oktober 1908, men ellers skal man helt tilbage til 1861 for at finde en mindre nedbør i oktober. Helt ideelle var disse vejrforhold for stubkultiveringen og kartoffeloptagningen.

Til gengæld fik november stor nedbør, ikke mindre end 85 pct. over det normale. Det var navnlig Nord-, Vest- og Sønderjylland, der fik de store mængder. En nedbørmængde på over 150 mm forekom mange steder og vanskeliggjorde roeoptagningen samt transporten af roer og gødning. Dog fik de egentlige sukkerroeegne kun lidt over det normale, men da der kun var få dage helt fri for nedbør, sinkede vejret alligevel arbejdet en del. Som udtryk for de store variationer i nedbørmængde kan det oplyses, at Skodborg J. havde den højeste månedssum, 186,4 mm, og den laveste Græshave på Lolland, der kun fik 40,2 mm. Og for de større områder var der variationer fra 145 til 11 pct. over normalnedbøren, henholdsvis i Aalborg amt og på Langeland.

Vinterperioden indledtes med fugtigt vejr. Antallet af nedbørdage i december blev stort, uden at nedbørmængden blev ret meget større end sædvanligt. Det var atter den vestlige del af Jylland, der fik mest. Den faldt næsten udelukkende som regn. Januar havde til gengæld stor nedbør, og selv om temperaturen ikke var just vinterlig, men dog med udpræget nattefrost, faldt en forholdsvis stor del af nedbøren som sne. Af de 20 nedbørdage var ikke mindre end 11 snedage. Endvidere var der 11 tordendage, et for januar hidtil ukendt stort antal. Tordenen forekom udelukkende i Jylland.

Februar måneds nedbør blev under det normale, og som i de foregående måneder meget ujævnt fordelt, størst i det vestlige Jylland og aftagende mod øst. 9 af de 13 nedbørdage var snedage, uden at der derfor blev tale om et egentligt snelæg. Det kom først i sidste

Tabel 4. De enkelte måneders nedbør (mm).
Jylland-Øerne.

		Nedbør 1951-52	Normal (40 år)	Afv. i pct.
Oktober	1951	12,7	68,4	÷ 81
November	»	103,0	55,7	+ 85
December	»	63,7	59,5	+ 7
Januar	1952	62,3	45,2	+ 38
Februar	»	33,4	34,9	÷ 4
Marts	»	30,8	41,2	÷ 25
April	»	28,9	40,4	÷ 28
Maj	»	31,9	42,2	÷ 24
Juni	»	57,1	46,8	+ 22
Juli	»	61,5	63,4	÷ 3
August	»	87,4	82,7	+ 6
September	»	79,8	58,6	+ 36
Ialt	652,5	639,0	+ 2

tediedel af marts måned, hvor temperaturen faldt stærkt. Dog var det især i Østjylland, man fik de store snemængder. Den 26. mältes en nedbör på 27,2 mm i Grejsdalen, hvilket svarer til et meget tykt snelag. Af marts måneds 8 nedbördage var ikke mindre end ca. 5 snedage.

Med april kom foräret og varmen, der satte väksten ret pludseligt i gang, og skönt nedbören blev 30 pct. under normalen, var der dog rigelig fugtighed til at give det i marts måned säede korn en god start. Atter gentog det forhold sig, at nedbörmängden var temmelig stærkt aftagende fra vest mod öst, varierende fra 37,1 mm i Sönderjylland til Christiansö, der kun fik 8,7 mm. Dog var nedbören i det nordlige område af Ribe amt ogsä af meget beskeden störrelse.

For planternes väkst er nedbörmängdens störrelse og fordeling i maj—juli af särlig betydning. Maj var nu den 4. måned i træk med under normal nedbör — for landet som helhed endda 24 pct. Den var ydermere ret ulige fordelt, isär rigelig i landets sydlige egne og meget ringe i et bælte tvärs over Jylland mellem Horsens og Limfjorden, der fik mindre end 25 mm og omfatter arealer, hvis afgröder er stærkt afhængige af rigelig nedbör. I juni ändredes billedet. Nedbörmängden blev en trediedel större end normalt, men det var navnlig landets syd- og östlige egne, der fik andel i »overskudet«.

Juli er ofte en törkemäned, men det blev ikke tilfældet i år. Mänedens nedbör blev nogenlunde af normal störrelse, men ret ujævnt fordelt, dog nogenlunde säledes, at de egne, der i de foregäende mänader havde fået for lidt, nu fik forskellen delvis udlignet. Herfra mä dog undtages et område i Himmerland, hvor der på et vist tidspunkt var ved at blive for tört. De ret gode nedbörforhold havde nu overalt i landet skabt betingelser for et godt kärneudbytte.

Höstmänedens fik kun 5 pct. over normal nedbör, men da halvdelen faldt i förste tidögn, blev hösten vanskeliggjort. Den ulige fordeling af nedbören var ogsä typisk for august. Ringköbing amt fik säledes 33 pct. mere end normalt, Frederiksborg amt 54 pct. for lidt. Selv inden for mindre områder kunne forskellen være stor. Medens Odense amt fik 18 pct. for lidt, havde Svendborg amt et »overskud« på 15 pct. Et stærkt udtryk for den ulige fordeling får man ogsä ved at sammenholde höjeste og laveste månedssum: Videbæk med 221,5 mm og Havnsö, der kun fik 25,9 mm.

Igen i september blev nedbörfordelingen nästen som i de foregäende mänader, mänedens var kold og nedbörriig, og roernes väkst hämmedes stærkt. Den väsentligste del af nedbören faldt i mänedens sidste tidögn, sä kornhösten var overstäet, men det blev en prøvelse i de egne, hvor der var store kartoffelarealer at tage op.

Der er visse ting, der vil blive husket i forbindelse med vejrforholdene i landbrugsåret 1951—52. Dels det skønne oktobervejr i 1951 og — navnlig i Jylland — novembers voldsomme nedbør, der vanskeliggjorde transport af roer og gødning. Så kom vintermånederne med efterårsvejr, og trods konstant nattefrost troede man i begyndelsen af marts, at foråret var nær. Når nattefrosten op på dagen havde sluppet sit tag i jorden, kom harver og såmaskiner i gang. Det meste af kornet var allerede i jorden, da vinteren pludselig satte ind omkring den 20. marts. Sneen lagde sig som et beskyttende tæppe mod den hårde frost.

Havde sæden taget skade? Skulle der sås om? Det var de stående spørgsmål efter 14 dages ret streng vinter. Men alt gik over forventning godt, takket være det pludselige forår og udeblivelse af nattefrost i april.

Som det var gået med vinteren, der næsten udeblev, gik det også med sommeren. 14 dages rigtigt sommervejr i slutningen af juni og begyndelsen af juli blev alt. Korn og græs trivedes alligevel. Værre gik det bederoerne, der i maj fik nattefrost, i juli angreb af lus samt virusgulsot, og som ikke siden hen fik den varme, der skulle rette dem op.

Alt ialt dog et tilfredsstillende år i landbrugsmæssig henseende, men klimatologisk usædvanligt derved, at både vinter og sommer faktisk udeblev.

C. A. K.
